ALGEPS

REVISTA DE GEOLOGIA, SÈRIE B
nº 454 - Agost del 2008

**RECORREGUT GEOLÒGIC PER LA COMARCA
MALAGUEÑA DE LA SERRANIA DE CUENCA:
DES DE RONDA AL PARQUE DE LAS NIEVES I A
IGUALEJA**

Josep M. Mata-Perelló

**Aquest recorregut va ésser experimentat amb docents el dia 8 DE DESEMBRE DEL
2007**

RECORREGUT GEOLÒGIC PER LA COMARCA MALAGUEÑA DE LA SERRANIA DE CUENCA: DES DE RONDA AL PARQUE DE LAS NIEVES I A IGUALEJA / 8 DE DESEMBRE DEL 2007

Per Josep M. Mata-Perelló

ADVERTIMENTS PREVIS

Com en altres recorreguts de RECERCA GEOLÒGICA I MINERALÒGICA ..., si es disposa del temps suficient, poden efectuar-se passant per totes les parades i filloles. En cas contrari, recomanem prescindir de les anomenades PARADES - CONDICIONALS.

I, també, com en altres ocasions, alhora de fer els recorreguts, cal buscar la màxima i millor informació pel que fa als trams dels recorreguts per camins de terra.

Per d'altra banda, recomanem tenir sempre el màxim respecte envers la natura, al llarg de tot el recorregut de l'itinerari.

INTRODUCCIÓ

El recorregut d'aquest tram de l'itinerari transcorrerà, en bona part per la *Zona Interna del Sistema Bètic*. Tot i això s'iniciarà dintre del denominat *Dominio Subbético Interno* (o *Penibético*), pel qual es realitzarà un breu recorregut en sortir de Ronda.

Per d'altra banda, l'itinerari es situarà íntegrament dintre de la comarca de Ronda, desenvolupant-se entre aquesta ciutat i les immediacions de la localitat d'Igualaja.

OBJECTIUS

Al llarg d'aquests recorreguts de la segona jornada d'aquesta *sortida naturalística i geològica* esperem aconseguir les següents fites:

1.- Reconeixement de l'estructura del denominat *Dominio Subbético Interno* (o *Penibético*), a través del qual es realitzarà un breu recorregut prop de la població de Ronda.

2.- Reconeixement de l'estructura del denominat *Dominio Bético Interno*, per on es transitarà en la pràctica totalitat del recorregut, tret del tram inicial, a la sortida de Ronda.

3.- Reconeixement dels materials mesozoics (del triàsic al Juràsic) que constitueixen el domini abans esmentat.

4.- Reconeixement dels materials paleozoics de l'Ordovicià, del *Complejo Malaguide* i dels triàsics del *Complejo Alpujarráide*, les quals formen part del denominat *Dominio Bético Externo*.

5.- Reconeixement de les peridotites que afloren entre els materials del del *Complejo Alpujarráide*, integrants del denominat *Dominio Bético Externo*.

6.- Reconeixement, si s'escau d'explotacions mineres de Grafit, relacionades amb els materials acabats d'esmentar.

7.- Observació de diferents indrets relacionats amb el *patrimoni geològic* i amb el *patrimoni miner*, que anirem trobant al llarg del recorregut.

8.- Recorregut per diferents sectors del *Parque Natural de Grazalema*, realitzant observacions naturalístiques per ell.

ANTECEDENTS

No coneixem l'existència de cap itinerari que discorri íntegrament per aquestes terres. Tot i així, hi ha un antecedent parcial que discorre per la zona de la zona dels afloraments de les peridotites. Es tracta d'un treball de ALFARO, P et altri (1998), al qual ens remetem. També farem esment de MATA-PERELLÓ i HERRERA (2001),

Pel que fa als trets geològics, farem esment dels treballs dels mapes de síntesis geològica a escala 1:200.000 (IGME 1974a). Igualment, farem esment del *Mapa Geológico y Minero de Andalucía*, publicat per la Junta de Andalucía (1985)

Per d'altra banda, pel que fa als trets mineralògics i mineralogenètics, ens referirem als treballs de l'ITGME (1974b). En aquest cas, també farem esment del treball de la Junta de Andalucía (1985). Finalment, també farem referència a un treball de MATA-PERELLÓ (1996), relatiu a la comarca de Ronda.

Tots aquests treballs, i altres, figuraran a l'apartat dedicat a les REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.

RECORREGUT DE L'ITINERARI

El recorregut de l'itinerari s'iniciarà a la localitat de **Ronda**, des d'on ens dirigirem cap al SSE per la carretera autonòmica A-339. Prop del Km 13'5 caldrà agafar el trencall que se'n va cap a llevant, cap al *Cortijo de la Nava*, entrant al *Parque Natural de la Sierra de las Nieves*. Aquí s'efectuarà la primera aturada.

Després es retornarà cap a la carretera A-339, efectuant-se un curt recorregut cap al SSE, fins arribar a les immediacions del Km 21, per on s'efectuarà una nova aturada. Seguidament es farà una nova aturada, prop de l'anterior, a una antiga explotació a les *Mines del Robledal*, i tot seguit es retornarà cap a **Ronda**, on cloerà aquesta part del recorregut.

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Com ja es habitual, s'estructurarà en una sèrie d'estacions (parades o aturades), en les qual es faran descripcions geològiques o mineralògiques, segons s'escaigui.

En cada cas s'indicarà el número del mapa topogràfic a escala 1:50.000 on es troba l'indret. En aquest cas utilitzarem els dos fulls següents el **1051** (dit de Ronda) i el **1065** (o de Marbella) del IGC espanyol.

A continuació, s'aniran veient cada una de les diferents aturades que constitueixen aquest recorregut.

PARADA 1. CORTIJO DE LA NAVA, PARQUE NATURAL DE LA SIERRA DE LAS NIEVES, (terme municipal de **Perauta**, comarca de Ronda). (Fulls 1051 i 1065).

El recorregut del present itinerari cal iniciar-lo a la localitat malacitana de **Ronda**, des d'aquí es circularà cap al SSE per la carretera autonòmica A-339. Per ella ens caldrà arribar fins poc més enllà del Km 13. Després, caldrà agafar el camí de terra que es dirigeix cap a llevant, arribant fins al *Cortijo de la Nava*, per tal de fer un recorregut pel *Parque Natural de la Sierra de las Nieves*. Així, des de Ronda haurem efectuat un recorregut de poc més de 18 Km.

En aquest recorregut, inicialment haurem circulat per entre els materials detrítics cenozoics que cobreixen als materials mesozoics del *Dominio Subbético Externo*.

Més endavant haurem entrat a la *Zona Interna del Sistema Bètic*, trobant primer afloraments paleozoics de l'Ordovicià del *Complejo Malaguide* i després materials triàsics del *Complejo Alpujárride*, cap als indrets on ara ens trobem situats.

En aquest indret iniciarem la visita al *Parque Natural de la Sierra de las Nieves*. Però abans donarem una sèrie de característiques relatives al parc.

Forma part de la xarxa d'espais protegits de la Serranía de Ronda: Parque Natural de la Sierra de las Nieves, P.N. de la Sierra de Grazalema, P.N. de los Alcornocales, Paratge Natural de Los Reales de Sierra Bermeja, Paratge N. de Sierra Crestellina, Reserva Nacional de Caza de la Serranía de Ronda i la R.N.C. de Cortes de la Frontera.

La *Serranía de Ronda* està estratègicament situada en el centre-sud d'Andalusia, entre el triangle que defineixen les importants ciutats de Sevilla, Cadis i Màlaga. El seu territori s'estén al llarg i ample de més de 1.536 Km², comprèn més d'una vintena de pobles blancs de calç, i engloba un conjunt de diverses serralades.

És una comarca muntanyosa que s'introdueix com una falca en la divisòria de dos mars: l'Atlàntic i el Mediterrani, amb un substracte geològic molt variat, i on la proximitat del continent africà li confereix una personalitat ecològica molt singular, tant en aspectes botànics com faunístics.

Morfològicament està formada per un altiplà elevat a més de 700 m d'altitud, tot i que algunes de les serralades superen els 1.500 m d'alçària. Tres valls configuren geogràficament i social el territori: la vall del Guadalteba que s'obre al nord, la vall del Guadiaro al sud-oest i la vall del Genal al sud-est. Al centre, l'altiplà de Ronda juga un paper fonamental com a nexa d'unió entre els tres valls.

Com a resultat de la naturalesa calcària i fortament carstificada de la major part del territori i de l'elevada pluviometria de la zona, que en determinades serralades ultrapassa els 2.200 l/m²/any, i les baixes temperatures que afavoreixen la dissolució, el modelat càrstic (exo i endocàrstic) està molt desenvolupat i són molt nombroses els avencs i les coves de la Serranía, destacant entre elles el major complex integral espeleològic d'Andalusia: "La cueva del Gato" o el tercer avenc més profund del món: "Sima GESM".

També hi ha constància d'importants rius subterranis, en alguns dels quals s'ha practicat l'espelocabussament. Respecte a les formes de modelat endocàrstic, els avencs o cavitats de desenvolupament vertical són les formes predominants.

Un clar exemple, ja en plena Sierra de las Nieves, és la sima GESM, ja esmentada, que ha atret a nombroses expedicions espeleològiques d'arreu del món, i de la qual només es coneixen els primers 1.098 m de profunditat vertical.

A l'interior de la sima GESM existeixen algunes formacions de gran dificultat tècnica, com el Gran Pozo de 115 m de caiguda vertical i el Pozo Paco de la Torre de 194 m. Altres són la Sala de las Maravillas, a 900 m de profunditat, o el Lago Ere, quasi al límit del fons explorat d'aquest enorme avenc, que han meravellat per la seva inusitada bellesa a espeleòlegs de tot el món.

Altres avencs rellevants són la Sima Honda de 132,7 m de profunditat, l'Eròtica de 103 m, la d'Horcajuelos de 22 m, el Complejo Raja Helada de 57 m, l'avenc Alcojona, l'avenc de l'Aire, recentment descobert i amb més de 600 m de profunditat vertical explorats i topografiats, entre d'altres.

PARADA 2. CARRETERA A-339, DE RONDA A SAN PEDRO DE ALCÁNTARA, IMMEDIACIONS DEL Km 21, (terme municipal d'Igualeja, comarca de Ronda). (Full 1065).

Després de fer la parada anterior, cal retornar a la carretera A-339, per tal de continuar cap al SSE. Per ella, en arribar a les immediacions del Km 21, caldrà fer una nova aturada. Així haurem recorregut uns 14 Km des de la aturada anterior.

En aquest recorregut hem anat trobant els materials del *Complejo Alpujárride* esmentats a la parada anterior. els quals formen part de la *Zona Interna del Sistema Bètic*, per on ens trobem ara situats.

Precissament, en aquest lloc hi ha un aflorament de les *peridotites*. En superfície presenten un color rogenc, algo bru, com a conseqüència de l'alteració dels minerals de ferro. Tot i així, en fractura fresca són pràcticament de color negre.

Aquest aflorament forma part del conjunt d'afloraments de les roques peridotíques per la *Serranía de Ronda*, que constitueixen uns dels més importants del món d'aquestes roques ultrabàsiques.

PARADA 3. MINES DEL ROBLEDAL, (terme municipal d'Igualeja, comarca de Ronda). (Full 1065).

Després de fer la parada anterior, cal seguir per la carretera A-339, una mica més cap al SSE, fins arribar a les immediacions del Km 22, per on surt el camí que duu cap a les *Minas del Robledal*, on farem una nova aturada, si s'escau. Així haurem recorregut uns 4 Km més, des de l'anterior parada.

En aquest recorregut, hem anat trobant peridotites, i tot seguit uns marbres blancs. Ara a l'indret de l'aturada, ens trobem amb una mineralització metamòrfica, amb presència de GRAFIT, el mineral explotat.

EN AQUEST INDRET CONCLOU AQUEST RECORREGUT DE L'ITINERARI

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ALFARO, P et altri (1998).- Curso "II Itinerario Geológico de la Cordillera Bética", *Pub. Caja de Ahorros del Mediterráneo – Dep. Geología de la Universidad de Jaen*. 161 pag. Cádiz

IGME (1974a).- Mapa Geológico de España a escala 1:200.000, Síntesis de la cartografía existente. Hoja y memoria nº 82 (Morón de la Frontera). *Inst. Geol. Min. España*.Madrid

IGME (1974b).- Mapa metalogénico de España a escala 1:200.000. Hoja y memoria nº 82 (Morón de la Frontera). *Inst. Geol. Min. España*.Madrid

Junta de Andalucía (1985).- Mapa Geológico Minero de Andalucía. *Dir. General de Industria, Energía y Minas*. Sevilla

MATA-PERELLÓ, J.M. (1996).- Inventario mineralógico de la comarca de Ronda. *Cantil* (en trámite). 30 pag. Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. i HERRERA, J.A.(2001).- Recorreguts geològics per la comarca malagueña de la Serranía de Ronda: des de Ronda al Parque de las Nieves i a Igualeja. *Inèdit*. 6 pag. Manresa